YO‘G‘ON ICHAK SARATONI ANATOMIYASI VA FIZIOLOGIYASI

Кибриева Махфират Абдурахмоновна-Termiz Iqtisodiyot va servis universiteti assistenti

G‘aniyeva Farangiz Abduvaliyevna-Termiz iqtisodiyot va servis universiteti tibbiyot fakulteti talabasi

Annotatsiya:

Ushbu maqolada yo‘g‘on ichak saratonining anatomik tuzilishi, fiziologik xususiyatlari, rivojlanish mexanizmlari, klinik belgilari, diagnostikasi va profilaktikasi haqida batafsil ma’lumot berilgan. Yo‘g‘on ichak saratoni dunyo bo‘yicha eng ko‘p uchraydigan onkologik kasalliklardan biri hisoblanadi. Kasallikning rivojlanishida genetik omillar, noto‘g‘ri ovqatlanish, zararli odatlar va ichak yallig‘lanish kasalliklari muhim rol o‘ynaydi. Maqolada yo‘g‘on ichakning anatomik tuzilishi, uning fiziologik vazifalari hamda saraton rivojlanishining patogenezi keng yoritilgan.

Kalit so‘zlar: yo‘g‘on ichak, saraton, anatomiya, fiziologiya, adenokarsinoma, metastaz, diagnostika, kolonoskopiya, onkologiya.

Аннотация :

В данной статье подробно рассматриваются анатомия и физиология рака толстого кишечника, механизмы его развития, клинические проявления, диагностика и профилактика. Рак толстого кишечника является одним из наиболее распространённых онкологических заболеваний в мире. В развитии заболевания важную роль играют генетические факторы, неправильное питание, вредные привычки и воспалительные заболевания кишечника. В статье подробно освещены анатомическое строение толстого кишечника, его физиологические функции и патогенез опухолевого процесса

. **Ключевые слова**: толстый кишечник, рак, анатомия, физиология, аденокарцинома, метастаз, диагностика, колоноскопия, онкология.

Abstract :

This article discusses the anatomy and physiology of colorectal cancer, including its developmental mechanisms, clinical manifestations, diagnosis, and prevention. Colorectal cancer is one of the most common oncological diseases worldwide. Genetic predisposition, unhealthy nutrition, harmful habits, and inflammatory bowel diseases play a significant role in its development. The article provides detailed information about the anatomical structure of the large intestine, its physiological functions, and the pathogenesis of cancer development.

Keywords: large intestine, colorectal cancer, anatomy, physiology, adenocarcinoma, metastasis, diagnosis, colonoscopy, oncology

Kirish

Yo‘g‘on ichak saratoni — yo‘g‘on ichak yoki to‘g‘ri ichak epitelial hujayralaridan rivojlanadigan xavfli o‘sma hisoblanadi. U ko‘pincha 40 yoshdan keyin uchraydi va erkaklarda ham, ayollarda ham kuzatiladi. Kasallikning asosiy xavfi shundaki, dastlabki bosqichlarda deyarli belgilar bermaydi. Shu sababli ko‘plab bemorlarda kasallik kech bosqichda aniqlanadi.

Yo‘g‘on ichak saratoni rivojlangan davlatlarda o‘lim sabablarining asosiylaridan biridir. Zamonaviy diagnostika usullari va skrining dasturlari yordamida kasallikni erta aniqlash imkoniyati oshgan.

Yo‘g‘on ichak anatomiyasi

Yo‘g‘on ichak ovqat hazm qilish tizimining yakuniy qismi bo‘lib, uning uzunligi taxminan 1,5–2 metrni tashkil etadi. U quyidagi qismlardan iborat:

- Ko‘richak (Caecum)
- Chuvalchangsimon o‘simta (Appendix)
- Ko‘tariluvchi chambar ichak

- Ko‘ndalang chambar ichak
- Tushuvchi chambar ichak
- Sigmasimon ichak
- To‘g‘ri ichak

Yo‘g‘on ichak devori quyidagi qavatlardan tashkil topgan:

- Shilliq qavat (mucosa)
- Shilliq osti qavati (submucosa)
- Mushak qavati (muscularis)
- Seroz qavat

Saraton ko‘pincha shilliq qavat epiteliysidan rivojlanadi. Asosan adenokarsinoma shaklida uchraydi.

Yo‘g‘on ichak fiziologiyasi

Yo‘g‘on ichak organizmda bir qancha muhim vazifalarni bajaradi:
1. Suv va elektrolitlarni so‘rish

Ichakda ovqat qoldiqlaridan suv qayta so‘riladi. Natijada najas shakllanadi.

2. Mikroflora faoliyati

Ichak bakteriyalari:

K vitamini sintez qiladi

Immunitetni qo‘llab-quvvatlaydi

Hazm jarayonida ishtirok etadi

3. Najas hosil qilish

Yo‘g‘on ichak peristaltikasi orqali najas to‘g‘ri ichakka suriladi.

4. Himoya funksiyasi

Ichak shilliq qavati mikroorganizmlardan himoya qiladi.

Yo‘g‘on ichak saratoni rivojlanish mexanizmi

Kasallik ko‘pincha polipdan boshlanadi. Vaqt o‘tishi bilan polip hujayralari mutatsiyaga uchrab xavfli o‘smaga aylanadi.

Saraton rivojlanish bosqichlari:

Normal epiteliy

Adenomatoz polip

Displaziya

Invaziv karsinoma

Metastaz

Asosiy xavf omillari:

Noto‘g‘ri ovqatlanish

Yog‘li va qayta ishlangan ovqatlar

Kam harakatlilik

Chekish

Spirtli ichimliklar

Irsiy moyillik

Surunkali kolitlar

Klinik belgilari

Yo‘g‘on ichak saratonining asosiy simptomlari:

Qorin og‘rig‘i

Ich ketishi yoki qabziyat

Najasda qon

Holsizlik

Ozib ketish

Kamqonlik

Ishtaha pasayishi

Kasallikning kech bosqichlarida:

Ichak tutilishi

Kuchli og‘riq

Metastazlar

Jigar shikastlanishi kuzatiladi

Diagnostika usullari

Yo‘g‘on ichak saratonini aniqlash uchun:

Kolonoskopiya

Biopsiya

KT va MRT

UTT

Najasda yashirin qon testi

Qon tahlillari qo‘llaniladi

Kolonoskopiya eng muhim diagnostik usul hisoblanadi.

Davolash usullari

Davolash bosqichiga qarab amalga oshiriladi:

Jarrohlik

O‘sma joylashgan ichak qismi olib tashlanadi.

Kimyoterapiya

Saraton hujayralarini yo‘q qilish uchun dorilar qo‘llaniladi.

Radioterapiya

Asosan to‘g‘ri ichak saratonida qo‘llaniladi.

Immunoterapiya

So‘nggi yillarda samarali usullardan biri sifatida rivojlanmoqda.

Profilaktika

Kasallikning oldini olish uchun:

- *Sog‘lom ovqatlanish*
- *Sabzavot va mevalarni ko‘paytirish*
- *Jismoniy faollik*
- *Chekishni tashlash*

- *Spirtli ichimliklardan voz kechish*

Muntazam kolonoskopiya tekshiruvi tavsiya etiladi 40 yoshdan keyin profilaktik tekshiruvlar muhim hisoblanadi. Yo‘g‘on ichak saratoni haqida qo‘shimcha ma’lumotlar

Histologik turlari

Yo‘g‘on ichak saratonining asosiy turi adenokarsinoma hisoblanadi. Bundan tashqari:

- Shilliq hosil qiluvchi karsinoma
- Signet-ring hujayrali saraton

Differensiallanmagan karsinoma turlari ham uchraydi.

- *Metastazlanish*
- *Saraton:*
- *Limfa tugunlariga*
- *Jigarga*
- *O‘pkaga*

Suyaklarga tarqalishi mumkin.

Jigar metastazi eng ko‘p uchraydi, chunki ichakdan kelayotgan qon portal vena orqali jigarga boradi.

TNM klassifikatsiyasi

Saraton quyidagicha baholanadi:

T — o‘smaning chuqurligi

N — limfa tugunlari zararlanishi

M — uzoq metastazlar

Xulosa

Yo‘g‘on ichak saratoni keng tarqalgan va xavfli onkologik kasallik hisoblanadi. Kasallikning erta diagnostikasi bemorning yashash imkoniyatini sezilarli oshiradi. Anatomik va fiziologik bilimlar kasallikning kelib chiqishi hamda davolash usullarini tushunishda muhim ahamiyatga ega. Sog‘lom turmush tarzi va muntazam tibbiy ko‘riklar kasallik profilaktikasining asosiy omillaridir.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. **Sobotta Atlas of Human Anatomy**
2. **Gray’s Anatomy for Students**
3. **Robbins Basic Pathology**
4. **Kumar, Abbas, Aster — Pathologic Basis of Disease**
5. **Netter Frank H. Atlas of Human Anatomy**
6. **WHO Classification of Tumours of the Digestive System**
7. **Shackelford’s Surgery of the Alimentary Tract**

8. **Sabiston Textbook of Surgery**
9. **Harrison's Principles of Internal Medicine**
10. **Clinical Anatomy by Regions – Richard S. Snell**